

مروری بر ابعاد شخصیت مرجع عالی‌قدر و فقیه اهل‌بیت(ع) در گفت‌وگو با آیت‌الله حسینی موسوی زنجانی

تلاقی «مرجعیت» و «مردم‌داری» در آینه سلوک آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی

ریحانه عامل نیک | رحلت فقیه عالی‌قدر و مرجع بزرگ جهان تشیع، حضرت آیت‌الله‌العظمی حاج سیدموسی شبیری زنجانی(ره)، ضایعه‌ای جبران‌ناپذیر برای حوزه‌های علمیه و جامعه اسلامی است. ایشان نه تنها به‌عنوان یکی از استوانه‌های فقا‌هت و اجتهاد، بلکه الگویی مجسم از تقوا، مردم‌داری و اخلاق حسنه شناخته می‌شدند. پیوند عمیق خاندانی ایشان با بزرگان دین و سابقه درخشان علمی‌شان در محضر اساتید برجسته‌ای چون آیت‌الله‌المحقق داماد، از ایشان شخصیتی ممتاز و مرجعی صاحب‌نظر ساخته‌بود که تربیت شاگردان برجسته، تنها بخشی از برکات وجودی‌شان محسوب می‌شود. به مناسبت ارتحال این عالم ربانی، برای درک عمیق‌تر جایگاه علمی و سیره سلوکی ایشان به‌سراغ آیت‌الله سیدمحمد حسینی موسوی زنجانی، فقیه شیعه، از مراجع تقلید و مدرس عالی‌رتبه‌رتبیم تا از منظر پیوندهای دیرینه خانوادگی و شناخت نزدیک، به تبیین ویژگی‌های این مرجع فقید بپردازیم. آنچه در ادامه می‌خوانید، تلاشی است برای ترسیم سیمای این عالم‌وارسته‌که با دارایت علمی و صفای باطن، راه را برای رهروان فقه و فقا‌هت روشن نگه می‌داشت. یادشان گرامی و راهشان پررهرو باد.

■ ریشه‌های تقوای نهاده در سیره علمی ایشان

رحلت ملکوتی فقیه عالی‌قدر، حضرت آیت‌الله‌العظمی حاج سیدموسی شبیری زنجانی(ره)، ثلمه‌ای جبران‌ناپذیر بر پیکره حوزه‌های علمیه و جامعه اسلامی وارد کرد. ایشان که بی‌تردید از استوانه‌های فقه و فقا‌هت و از مراجع سرآمد عصر حاضر بودند، شخصیتی چندبعدی داشتند که هم‌زمان با غور در دریای معارف الهی، در ساحت‌های اخلاقی و مردم‌داری نیز الگویی بی‌بدیل به شمار می‌آمدند. مرجعیت ایشان نه تنها تکیه‌گاهی برای مسائل شرعی مردم، بلکه کانون تفکر و تدبیر در مسائل کلان اسلامی بود. ارتباطات دیرینه و خانوادگی خاندان ایشان با بیت‌والد محترم ما، فرصتی فراهم آورد تا از زوایای پنهان و کمتر دیده‌شده شخصیت این عالم ربانی پرده برداریم. آیت‌الله شبیری زنجانی(ره) در تلاقی علم و تقوا، حقیقتاً جلوه‌ای از «عالم‌عامل» بودند که عمر شریف خود را در مسیر اعتلای کلمه حق و تربیت شاگردانی مذهب و عالم صرف کردند. باید خاطرنشان کرد ارتباط میان خاندان ما و بیت مکرم آیت‌الله شبیری زنجانی به سال‌های دور و دوران کودکی من بازمی‌گردد. ایشان از همان اوان جوانی، حتی پیش از رسیدن به سن بلوغ، از چنان درجه‌ای از تقوا برخوردار بودند

گفت‌وگو

نگاهی به سیره علمی و تربیتی مرحوم آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی در گفت‌وگو با فضلالی حوزه علمیه

فقیه فرزانه

احمدی شیروان | روز گذشته، جهان تشیع و حوزه‌های علمیه در سوگ رحلت یکی از شامخ‌ترین مراجع تقلید و ارکان فقا‌هت معاصر نشست. حضرت آیت‌الله‌العظمی سید موسی شبیری زنجانی(رضوان‌الله تعالی علیه) که دهه‌ها سال ملجأٔ دینی مقلدان، پناه معنوی طلاب و حافظه زنده حوزه علمیه قم به‌شمار می‌رفت، پس از یک عمر مجاهدت علمی خاموش و تحقیق بی‌وقفه به دیار باقی شتافت. کرسی درس و مکتب تربیتی ایشان، محفلی پربرکت در پروراندن گستره وسیعی از مجتهدان، اساتید سطح عالی و شخصیت‌های برجسته کشوری و حوزوی بود؛ مرجعی که با تسلط بی‌بدیل بر فقه و رجال، منش اخلاقی بی‌ادعا و انضباط علمی شگفت‌انگیز، الگویی ماندگار از اجتهاد اصیل و عمیق را به یادگار گذاشت.

برای واکاوی ابعاد عمیق علمی، سیره اخلاقی و الگوی شاگردپروری این مرجع فقید، با ننی چند از شاگردان و فضلالی حوزه علمیه به گفت‌وگو پرداختیم تا زوایایی ناب از مکتب تربیتی و علمی ایشان را بررسی کنیم.

■ تاریخ مجسم حوزه و پیونددهنده فقه اصیل با نیازهای زمان

آیت‌الله سیدمحمد واعظ موسوی، از شاگردان این مرجع عالی‌قدر با اندوهی عمیق و لحنی آکنده از حسرت و ارادت، درباره ارتحال استاد برجسته خود می‌گوید: با کمال تأسّف و تأثر قلبی، خبر ارتحال ملکوتی استاد بزرگوارمان، حضرت آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی را دریافت کردیم؛ اندوهی که جان و دل همه شیفتگان علم و اخلاق را سوزاند. ایشان شخصیتی بس وارسته و از پیشگامان روزگار ما بودند. توفیقی بس بزرگ بود که طلاب مشتاق، حتی برای چند جلسه هم‌که شده، در محضر پرفیضان زانو بزنند و در کنار بهره‌مندی از اقیانوس علمی ایشان، از ملکات اخلاقی و نفس‌قدسی‌شان مستفیض شوند.

او با یادآوری شیرینی روزهای حضور در محضر استاد اضافه می‌کند: ایشان از نظر حافظه تاریخی، به واقع یک تاریخ‌مجسم و متحرک از حوزه علمیه بودند. بیش از ۸۰ سال انس و معاشرت بی‌واسطه با بزرگان حوزه، همراه با حافظه‌ای شگفت‌انگیز سبب می‌شد هرگاه به دیدارشان شرفیاب می‌شدیم، با سخنان دلنشین خود خاطره‌ای ناب و بی‌نظیر از استوانه‌های دین بیان کنند و محضرشان همواره آکنده از صفا و معنویت باشد.

آیت‌الله واعظ موسوی با تجلیل از مقام والای علمی استاد ادامه می‌دهد: در عرصه علم و به‌ویژه فقه، ایشان

که زبازند خاص و عام بود. خاطراتی که مرحوم والد ما از دقت‌نظرشان در مسائل شرعی نقل می‌کردند، گویای عمق ایمان ایشان است. برای نمونه، معظم‌له در همان سنین نوجوانی نسبت به رعایت حدود الهی و پوشش در محیط خانواده، حساسیت ویژه‌ای داشتند. ایشان با بیانی متین و در عین حال قاطع، به اطرافیان تذکر می‌دادند که «من مکلف شده‌ام» و نسبت به وظایف شرعی خود کوتاهی نمی‌کردند. این میزان از مقید بودن و اهتمام به تربیت دینی خانواده، از همان دوران جوانی نشان‌دهنده آن بود که ایشان در آینده یکی از استوانه‌های تقوا در جهان تشیع خواهند شد.

■ قله‌های اجتهاد و تأیید جامعه مدرسین

از نظر علمی، ایشان شخصیتی مستقل و صاحب‌نظر بودند که صلاحیت علمی‌شان برای همگان آشکار بود. آیت‌الله شبیری زنجانی در دوران تحصیل خود، از محضر اساتید بزرگی همچون مرحوم آیت‌الله‌المحقق دامادو همچنین مرحوم آیت‌الله‌حجت‌کوه‌کمری بهره‌بردند. ایشان با تسلط بر مبانی فقهی و اصولی توانستند جایگاه خود را در حوزه‌های علمیه تثبیت کنند، به‌طوری‌که جامعه محترم مدرسین حوزه علمیه قم، ایشان را به‌عنوان یکی از فقهایی دارای صلاحیت و شایسته

تصدی مقام مرجعیت معرفی کرد. آیت‌الله شبیری زنجانی نه تنها در تدریس و انتقال دانش به شاگردان خود موفق بودند، بلکه با پرورش طلاب فاضل، برکات علمی فراوانی را به حوزه علمیه تقدیم کردند. خدای متعال ایشان را در جایگاه رفیع «علیین» قرار دهد و به حوزه‌های علمیه توفیق دهد که چنین عالمان بزرگواری را به جامعه اسلامی تحویل دهند.

■ کرسی‌های مباحثه و خاطرات ایام اقامت در زنجان

در سال‌های پیش از انقلاب، ایام تابستان برای ما ایامی پربار بود؛ چرا که آیت‌الله شبیری زنجانی به زنجان تشریف می‌آوردند و اغلب در منزل ما اسکان داشتند. ایشان به‌مثابه یک استوانه علمی بودند که در آن روزها، حضورشان موجب شد بسیاری از فضلاء و روحانیون، چه از قم و چه از سایر مناطق، گرد ایشان جمع شوند. در آن ایام، جلسات و مباحثات فقهی بسیار پرباری شکل می‌گرفت. ایشان با کمال رغبت، سعه‌صدر و تسلطی کم‌نظیر، به پاسخ‌گویی به پرسش‌های بزرگان و فضلالی پرداختند و طلاب جوانی که از زنجان در قم تحصیل می‌کردند، از خرمن دانششان بهره‌مند می‌شدند. همچنین، ذکر این نکته ضروری است که پدر بزرگوار ایشان، مرحوم سید احمد زنجانی، خود شخصیتی بسیار بزرگوار بودند که تألیفات ارزشمندی از خود به یادگار گذاشتند؛ تألیفاتی که

در عرصه اجتماعی نیز شخصیتی فوق‌العاده مردم‌دار بودند و اقدامات بسیار شایسته‌ای در خدمت به مردم انجام دادند. این مرجع عالی‌قدر فوق‌العاده مورد توجه و احترام ویژه امام راحل(ره)، رهبر شهیدمان آیت‌الله العظمی خامنه‌ای(ره) و رهبر معظم انقلاب قرار داشتند. با رحلت ایشان، شخصیت بسیار بزرگی را از دست دادیم و امیدوارم طلاب و فضلالی حوزه علمیه بتوانند راه و جای خالی این استوانه علمی و اخلاقی را پر کنند.

■ میراثی که زنده می‌ماند؛ تداوم مکتب فقا‌هت و اخلاق در امتداد راه استاد

اگرچه امروز حوزه‌های علمیه در سوگ غروب یکی از برجسته‌ترین قله‌های فقا‌هت و رجال سوگووارند، اما میراث ماندگار آیت‌الله‌العظمی شبیری زنجانی(ره) هرگز در سرحداث خاطرات و سوگ‌نامه‌ها محصور نخواهد ماند. مکتب علمی و سیره تربیتی ایشان، نقشه‌راهی زنده برای نسل جدید جریان پژوهش و اجتهاد است؛ الگویی اصیل که در آن، دقت شکافته علمی با تعبد و اخلاق بی‌ادعا پیوند خورده و معیاری جاودان برای عیار فقا‌هت و مذهب‌زیستن ارائه داده است. امروز اگرچه حوزه تکیه‌گاهی سترگ را از دست داده، اما بدر اندیشه، منش و روش این مرجع فقید در وجود صدها مجتهد و پژوهشگر پرورده‌شده در مکتبش بارور شده است و جریان معارف اهل‌بیت(ع) با اتکا به این سرمایه گرانسنگ، پرفروغ‌تر از گذشته ادامه خواهد داشت.

خبر

پیام‌های تسلیت به مناسبت ارتحال آیت‌الله العظمی شبیری زنجانی

از «خسارتی عظیم» تا «رکنی از حوزه‌های علمیه»

رواق | در پی ارتحال آیت‌الله العظمی سیدموسی شبیری زنجانی، آیت‌الله العظمی سیدعلی سیستانی، آیت‌الله العظمی جعفر سبحانی و آیت‌الله علیرضا اعرافی در پیام‌هایی جداگانه، ضمن تسلیت این ضایعه به حوزه‌های علمیه، شاگردان و خاندان آن مرجع فقید، از جایگاه علمی، آثار و خدمات دینی و نقش ایشان در حوزه‌های علمیه تجلیل کردند. آیت‌الله العظمی سیستانی، ارتحال آیت‌الله شبیری زنجانی را «ضایعه‌ای دردناک و خسارتی عظیم» توصیف کرده و آیت‌الله العظمی سبحانی از ایشان به عنوان یکی از ارکان حوزه‌های علمیه و صاحب‌نظر در علوم اسلامی یاد کرد. آیت‌الله اعرافی نیز ضمن اعلام تعطیلی دروس حوزه‌های علمیه تا پایان هفته جاری، از سال‌ها فعالیت علمی، تدریس، تحقیق و تربیت شاگردان توسط این مرجع فقید تجلیل کرد.

پیام آیت‌الله‌العظمی سیدعلی سیستانی

بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

انا‌الله‌و‌انا‌الیهِ‌راجعون

ارتحال مرجع عالی‌قدر فقیه اهل‌بیت عصمت و طهارت(علیهم‌السلام) آیت‌الله آقای حاج سیدموسی شبیری زنجانی(رضوان‌الله علیه) ضایعه‌ای دردناک و خسارتی عظیم است.

آن بزرگوار که سراسر عمر پربرکت خود را دره تحقیق و تعلیم سپری کردند، از بزرگان علمای اعلام و اساطین حوزه علمیه مبارکه قم و از مصابیق برجسته‌عالم ربانی بودند.

آثار گرانمای علمی و دیگر خدمات دینی معظم‌له میراثی ارزنده و رفتار و منش عملی ایشان همواره الگویی ماندگار برای اهل علم خواهد ماند.

أعلی‌الله‌مقامه‌الشریف‌و‌حشره‌مع‌أجداده‌الطیبین‌الطاهرین. اینجانب با تأثر و تأسّف فراوان این مصیبت بزرگ را به آستان مقدس حضرت ولی عصر(ارواحنافداه) و به حوزه‌های علمیه و به بستگان محترم آن فقید سعید به‌ویژه آقا‌زادگان گرامی و مکرمشان و به عموم مؤمنین تسلیت عرض نموده و از خداوند متعال برای همگان صبر جمیل و اجر جزیل مسئلت دارم.

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

پیام آیت‌الله‌العظمی جعفر سبحانی

بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

إنا‌الله‌و‌انا‌الیهِ‌راجعون

رحلت فقیه‌اهل بیت عصمت و طهارت(علیهم‌السلام)،عالم ربانی و محقق عالی‌قدر، حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدموسی شبیری زنجانی(اعلی‌الله مقامه) مایه تأسّف و تأثر گردید.

آن عالم بزرگوار از ارکان حوزه‌های علمیه و در بسیاری از علوم اسلامی صاحب‌نظر و دارای مبانی استوار بود و از تلامذه برجسته اساتید بزرگ حوزه، همچون آیت‌الله‌العظمی بروجردی و آیت‌الله‌العظمی داماد به شمار می‌رفت.

اینجانب این مصیبت عظمی را به پیشگاه حضرت ولی عصر(عجل‌الله‌تعالی فرجه‌الشریف)، اساتید و فضلاء و طلاب حوزه‌های علمیه و بازماندگان آن فقید سعید، به‌ویژه فرزندان عالم و فاضل ایشان تسلیت می‌گویم و از خداوند متعال برای آن فقید سعید علو درجات و حشر با اجداد طاهرنش را خواهم.

پیام آیت‌الله‌علیرضا اعرافی،مدیر حوزه‌های علمیه

بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

انا‌الله‌و‌انا‌الیهِ‌راجعون

قال الصادق(ع): إِذَا مَاتَ الْمُؤْمِنُ الْفَقِيهُ ثُمَّ فِي الْإِسْلَامِ ثَلَمَةٌ لَا يَشْهَدُهَا شَيْءٌ

ارتحال جاسنوز آیت‌الله‌العظمی آقای حاج سیدموسی شبیری زنجانی (قدس سره الشریف) را به حضرت ولی عصر(ارواحنا فداه)، مراجع عظام تقلید (دامت برکاتهم) و رهبری معظم (مدظله)، حوزه‌های علمیه و روحانیت معظم، ملت بزرگ ایران، مردم شریف قم، مسلمانان جهان، پیروان خاندان پیامبر اعظم(ص)، علاقه‌مندان به مرجعیت در ایران و جهان، همه نهادهای عالی علمی و حوزوی و به‌ویژه به آقا‌زادگان مکرم و بیت شریف ایشان تسلیت و تعزیت عرض می‌کنم و درس‌های حوزه‌های علمیه از امروز تا پایان هفته جاری، برای عرض ادب به ساحت مقدس مرجعیت و شرکت در مراسم تشییع و تدفین و مجالس ختم، با موافقت مراجع عظام و شورای عالی حوزه‌های علمیه، تعطیل اعلام می‌شود.

آن استاد عالی‌قدر و مرجع گرانسنگ قریب یک‌قرن عمر پربرکت خویش را در تحصیل، تدریس، تحقیق، تربیت شاگردان فراوان، تولید آثار و نظر به‌های علمی و ارشاد و هدایت مردم و حوزویان سپری کرد و مایه رشد و تعالی حوزه علمیه قم و سایر حوزه‌های علمیه و پیشرفت تحقیقات فقهی، اصولی، رجالی، تاریخی و علوم اسلامی شد.

آن فقیه محقق از بیتی رفیع برخاست و در حوزه کهن و سرافراز قم زیست و از محضر اساتید بزرگی مانند حضرات آیات عظام بروجردی(ره) و محقق داماد(ره) بهره برد و از اساتید و مراجع عظام حوزه نجف اشرف استفاده کرد و با ژرف‌اندیشی و جهاد علمی خود، مراحل گوناگون تدریس و تحقیق را طی نمود و آفاقی نو به روی علوم اسلامی گشود. آن درخت تناور دین و دانش در کرسی‌های بحث و درس و جلسات پر بار مباحث علمی و تحقیقات و تدقیقات فقهی و نظریه‌پردازی و نازک‌اندیشی‌های رجالی و تاریخی و دیگر عرصه‌های فکری چون خورشید می‌درخشید و در مسند امامت جماعت متمدن مدرسه فقیضیه و حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه(س) به نوافرسانی معنوی و هدایت و ارشاد مردم عزیز می‌پرداخت و در عصر مبارزات ملت ایران و انقلاب اسلامی به رهبری حضرت امام خمینی(اعلی‌الله‌المقامه الشریف) و سپس در عصر زعامت رهبر شهید امام خامنه‌ای(رضوان‌الله تعالی علیه) همراه انقلاب اسلامی و دلسوز و راهنمای ملت ایران و حوزه‌های علمیه بود.

عاش سیدعباد و مات سعید!